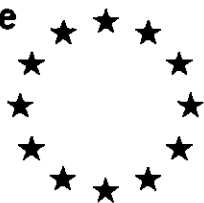

Council of Europe
Conseil de l'Europe

**Convenția-cadru
pentru protecția
minorităților naționale**

**Framework Convention
for the protection
of national minorities**

**Convention-cadre
pour la protection
des minorités nationales**

Versiunea română
Romanian version
Version roumaine

**CONVENȚIA - CADRU
PENTRU PROTECȚIA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE**

Statele membre ale Consiliului Europei și celelalte state semnatare ale prezentei Convenții - cadru

Considerînd că scopul Consiliului Europei îl constituie realizarea unei unități mai strînse între membrii săi în vederea salvagădării și promovării idealurilor și principiilor care reprezintă patrimoniul lor comun;

Considerînd că unul dintre mijloacele pentru atingerea acestui obiectiv constă în salvagădarea și dezvoltarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale;

Dorind să asigure urmările Declarației Sefilor de Stat și de Guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei, adoptată la Viena, la 9 octombrie 1993;

Considerînd că tulburările istoriei europene au arătat că protecția minorităților naționale este esențială pentru stabilitatea, securitatea democratică și pacea Continentului;

Considerînd că o societate pluralistă și cu adevărat democratică trebuie nu numai să respecte identitatea etnică, culturală, lingvistică și religioasă a fiecărei persoane aparținînd unei minorități naționale, dar și, deopotrivă, să creeze condiții corespunzătoare, care să le permită să își exprime, păstreze și dezvolte această identitate;

Considerînd că instaurarea unui climat de toleranță și dialog este necesară pentru a permite diversității culturale să reprezinte o sursă, dar și un factor, nu de divizare, ci de îmbogățire a fiecărei societăți;

Considerînd că realizarea unei Europe tolerante și prospere nu depinde numai de cooperarea dintre state, ci necesită și cooperarea transfrontalieră între colectivități locale și regionale, cu respectarea Constituției și a integrității teritoriale a fiecărui stat;

Tinînd seama de Convenția pentru salvagădarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale și de Protocoalele sale;

Tinând seama de angajamentele privind protecția minorităților naționale conținute în convențiile și declarațiile Națiunilor Unite, precum și în documentele Conferinței asupra Securității în Europa, în special cel de la Copenhaga;

Hotărâți să definească principiile care se cer respectate și obligațiile decurgând din acestea, pentru a asigura, în statele membre și celelalte state care pot deveni părți la prezentul instrument, protecția efectivă a minorităților naționale și a drepturilor persoanelor aparținând acestora, cu respectarea regulilor statului de drept, a integrității teritoriale și a suveranității naționale.

Fiind hotărâte să aplice principiile enunțate în prezenta Convenție-cadru prin legislația națională și politici guvernamentale;

Au convenit asupra următoarelor:

TITLUL I

Articolul 1

Protecția minorităților naționale și a drepturilor și libertăților persoanelor aparținând acestora face parte integrantă din protecția internațională a drepturilor omului și, ca atare, constituie un domeniu al cooperării internaționale.

Articolul 2

Dispozițiile prezentei Convenții-cadru vor fi aplicate cu bună-credință, într-un spirit de înțelegere, toleranță și cu respectarea principiilor bunei vecinătăți, relațiilor prietenești și cooperării între state.

Articolul 3

1. Orice persoană aparținând unei minorități naționale are dreptul să aleagă liber dacă să fie tratată sau nu ca atare, nici un dezavantaj neputând rezulta dintr-o asemenea alegere ori din exercițiul drepturilor legate de aceasta.

2. Persoanele aparținând minorităților naționale pot exercita drepturile și libertățile decurgând din principiile enunțate în prezenta Convenție-cadru, individual sau în comun cu alții.

TITLUL II

Articolul 4

1. Părțile se angajează să garanteze fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul la egalitate în fața legii și la egala protecție a legii. În această privință, orice discriminare bazată pe apartenența la o minoritate națională este interzisă.

2. Părțile se angajează să adopte, dacă este cazul, măsuri adecvate în vederea promovării, în toate domeniile vieții economice, sociale, politice și culturale, egalitatea deplină și efectivă între persoanele aparținând unei minorități naționale și cele aparținând majorității. Ele vor ține seama în mod corespunzător, în această privință, de condițiile specifice în care se află persoanele aparținând minorităților naționale.

3. Măsurile adoptate în conformitate cu paragraful 2 nu vor fi considerate acte de discriminare.

Articolul 5

1. Părțile se angajează să promoveze condițiile de natură să permită persoanelor aparținând minorităților naționale să își dezvolte cultura, precum și să își păstreze elementele esențiale ale identității lor, respectiv religia, limba, tradițiile și patrimoniul lor cultural.

2. Fără a se aduce atingere măsurilor luate în cadrul politicii lor generale de integrare, Părțile se vor abține de la orice politică ori practică având drept scop asimilarea persoanelor aparținând minorităților naționale contra voinței lor și vor proteja aceste persoane împotriva oricărei acțiuni vizând o astfel de asimilare.

Articolul 6

1. Părțile vor încuraja spiritul de toleranță și dialogul intercultural și vor lua măsuri efective pentru promovarea respectului reciproc, înțelegerii și cooperării dintre toate persoanele care trăiesc pe teritoriul lor, indiferent de identitatea etnică, culturală, lingvistică ori religioasă a acestora, îndeosebi în domeniile educației, culturii și al mijloacelor de informare.

2. Părțile se angajează să ia măsuri corespunzătoare pentru a proteja persoanele care ar putea fi victime ale amenințărilor sau actelor de discriminare, ostilitate sau violență, datorită identității lor etnice, culturale, lingvistice sau religioase.

Articolul 7

Părțile vor asigura respectarea drepturilor fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale la libertatea de întrunire pașnică și la libertatea de asociere, la libertatea de expresie și la libertatea de gândire, conștiință și religie.

Articolul 8

Părțile se angajează să recunoască fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a-și manifesta religia sau credința sa, individual sau în comun cu alții, și dreptul de a înființa propriile instituții, organizații și asociații religioase.

Articolul 9

1. Părțile se angajează să recunoască faptul că dreptul la libertatea de expresie a fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale include libertatea de opinie și libertatea de a primi și comunica informații și idei în limba minoritară, fără ingerințe ale autorităților publice și independent de frontiere. Părțile vor veghea ca, în cadrul sistemelor lor legislative, persoanele aparținând unei minorități naționale să nu fie discriminate în accesul la mijloacele de informare.

2. Paragraful 1 nu împiedică Părțile să utilizeze un regim de autorizare, nediscriminatoriu și fondat pe criterii obiective, pentru societățile de radio sonor, televiziune și cinema.

3. Părțile nu vor crea obstacole în calea înființării și utilizării mijloacelor de informare scrisă de către persoanele aparținând minorităților naționale. În cadrul legal organizat pentru radioul sonor și televiziune, ele vor veghea ca, în măsura posibilului și ținând seama de prevederile paragrafului 1, persoanelor aparținând minorităților naționale să le fie acordată posibilitatea de a își crea și utiliza propriile mijloace de informare.

4. În cadrul sistemelor lor legislative, Părțile vor adopta măsuri adecvate în vederea facilitării accesului persoanelor aparținând minorităților naționale la mijloacele de informare, a promovării toleranței și pentru a permite pluralismul cultural.

Articolul 10

1. Părțile se angajează să recunoască faptul că fiecare persoană aparținând unei minorități naționale are dreptul să utilizeze liber și fără ingerință limba sa minoritară, în privat și în public, oral sau în scris.

2. În zonele locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale, dacă aceste persoane solicită acest lucru și acolo unde această cerere corespunde unei nevoi reale, Părțile vor depune eforturi pentru a asigura, în măsura posibilului, condițiile care să facă posibilă utilizarea limbii minoritare în relațiile dintre aceste persoane și autoritățile administrative.

3. Părțile se angajează să garanteze dreptul fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale de a fi informat cu promptitudine, într-o limbă pe care o înțelege, cu privire la motivele arestării sale, ale oricărei acuzații aduse împotriva sa și să se apere în această limbă, cu asistența gratuită a unui interpret, dacă este necesar.

Articolul 11

1. Părțile se angajează să recunoască fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a-și utiliza numele (patronimul) și prenumele în limba minoritară, precum și dreptul la recunoașterea oficială a acestora, în conformitate cu modalitățile prevăzute în sistemele lor juridice.

2. Părțile se angajează să recunoască fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a expune în limba sa minoritară însemne, inscripții și alte informații cu caracter privat, vizibile pentru public.

3. În zonele locuite în mod tradițional de un număr substanțial de persoane aparținând unei minorități naționale, Părțile vor depune eforturi, în cadrul sistemelor lor juridice, inclusiv, atunci când este cazul, în cadrul acordurilor încheiate cu alte state, și ținând seama de condițiile lor specifice, pentru expunerea denumirilor locale, a denumirilor străzilor și a altor indicații topografice destinate publicului, deopotrivă în limba minoritară, acolo unde există o cerere suficientă pentru astfel de indicații.

Articolul 12

1. În măsura în care este necesar, Părțile vor lua măsuri în domeniul educației și al cercetării, pentru a încuraja cunoașterea culturii, istoriei, limbii și religiei atât ale minorităților lor naționale, cât și ale majorității.

2. În acest context, Părțile vor asigura, între altele, posibilități corespunzătoare pentru pregătirea profesorilor, accesul la manuale și vor facilita contactele dintre elevi și profesori ai diferitelor comunități.

3. Părțile se angajează să promoveze șanse egale de acces la educația de toate nivelele pentru persoanele aparținând

minorităților naționale.

Articolul 13

1. În cadrul sistemelor lor educaționale, Părțile vor recunoaște dreptul persoanelor aparținând unei minorități naționale de a înființa și administra propriile instituții private de educație și formare.

2. Exercițiul acestui drept nu va antrena nici o obligație financiară pentru Părți.

Articolul 14

1. Părțile se angajează să recunoască dreptul fiecărei persoane aparținând unei minorități naționale de a învăța limba sa minoritară.

2. În zonele locuite tradițional sau în număr substanțial de persoane aparținând minorităților naționale, dacă există o cerere suficientă, Părțile vor depune eforturi pentru a asigura, în măsura posibilului și în cadrul sistemelor lor educaționale, ca persoanele aparținând acestor minorități să beneficieze de posibilități corespunzătoare de învățare a limbii lor minoritare ori de instruire în această limbă.

3. Paragraful 2 al acestui articol se va aplica fără a se aduce atingere învățării limbii oficiale ori predării în această limbă.

Articolul 15

Părțile vor crea condițiile necesare pentru participarea efectivă a persoanelor aparținând minorităților naționale la viața culturală, socială și economică și la treburile publice, în special acelea care le privesc direct.

Articolul 16

Părțile se vor abține să ia măsuri care, modificând proporțiile populației din zone locuite de persoane aparținând minorităților naționale, sînt îndreptate împotriva drepturilor și libertăților decurgînd din principiile înscrise în prezenta Convenție-cadru.

Articolul 17

1. Părțile se angajează să nu aducă atingere dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a stabili și menține contacte libere și pașnice peste frontiere cu persoane care se află în mod legal în alte state, îndeosebi cu acelea cu care au în comun identitatea etnică, culturală, lingvistică sau religioasă,

ori patrimoniul cultural.

2. Părțile se angajează să nu aducă atingere dreptului persoanelor aparținând minorităților naționale de a participa la activitățile organizațiilor neguvernamentale, atât la nivel național, cât și internațional.

Articolul 18

1. Părțile vor depune eforturi pentru a încheia, dacă este necesar, acorduri bilaterale și multilaterale cu alte state, îndeosebi cu statele vecine, pentru a asigura protecția persoanelor aparținând minorităților naționale respective.

2. Dacă este cazul, Părțile vor lua măsuri pentru încurajarea cooperării transfrontaliere.

Articolul 19

Părțile se angajează să respecte și să aplice principiile înscrise în prezenta Convenție-cadru, aducându-le, dacă este necesar, numai acele limitări, restricții și derogări prevăzute în instrumentele juridice internaționale, în special în Convenția pentru salvagardarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, în măsura în care acestea sînt relevante pentru drepturile și libertățile decurgînd din principiile amintite.

TITLUL III

Articolul 20

1. Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei va monitoriza aplicarea prezentei Convenții-cadru de către Părțile Contractante.

2. Părțile care nu sînt membre ale Consiliului Europei vor participa la mecanismul de aplicare, potrivit unor modalități care urmează a fi determinate.

Articolul 21

1. Într-un interval de un an de la data intrării în vigoare a prezentei Convenții-cadru cu privire la respectiva Parte Contractantă, aceasta va transmite Secretarului General al Consiliului Europei informații complete asupra măsurilor legislative și de altă natură, adoptate în aplicarea angajamentelor enunțate în prezenta Convenție-cadru.

2. Ulterior, fiecare Parte Contractantă va transmite Secretarului General, periodic și oricînd Comitetul de Miniștri solicită, orice informații suplimentare, relevante pentru aplicarea prezentei Convenții-cadru.

3. Secretarul General va înainta Comitetului Miniştrilor informaţiile transmise în conformitate cu prevederile prezentului articol.

Articolul 22

1. În evaluarea adecvării măsurilor adoptate de Părţi pentru punerea în aplicare a principiilor enunţate în prezenta Convenţie-cadru, Comitetul Miniştrilor va fi asistat de un comitet consultativ, ai cărui membri vor avea competenţă recunoscută în domeniul protecţiei minorităţilor naţionale.

2. Compunerea Comitetului Consultativ şi procedura acestuia vor fi determinate de către Comitetul Miniştrilor într-un interval de un an de la data intrării în vigoare a prezentei Convenţii-cadru.

TITLUL IV

Articolul 23

În exercitarea drepturilor şi libertăţilor decurgând din principiile înscrise în prezenta Convenţie-cadru, fiecare persoană aparţinând unei minorităţi naţionale va respecta legislaţia naţională şi drepturile celorlalţi, în special ale persoanelor aparţinând majorităţii sau altor minorităţi naţionale.

Articolul 24

Nici o dispoziţie din prezenta Convenţie-cadru nu va fi interpretată ca implicând vreun drept de a întreprinde vreo activitate ori vreun act contrar principiilor fundamentale ale dreptului internaţional, în particular principiul egalităţii suverane, al integrităţii teritoriale şi al independenţei politice a statelor.

Articolul 25

Nici o dispoziţie din prezenta Convenţie-cadru nu va fi interpretată ca limitând sau aducând atingere drepturilor omului şi libertăţilor fundamentale care pot fi recunoscute în conformitate cu legile oricărei Părţi Contractante sau cu orice acord la care acestea sînt părţi.

Articolul 26

Drepturile şi libertăţile decurgând din principiile înscrise în prezenta Convenţie-cadru, în măsura în care acestea fac obiectul unei prevederi corespondente din Convenţia pentru protecţia drepturilor omului şi a libertăţilor fundamentale sau din Protocoalele adiţionale ale acesteia, vor fi înţelese în aşa fel încît să fie în conformitate cu aceste din urmă prevederi.

TITLUL V

Articolul 27

Prezenta Convenție-cadru va fi deschisă spre semnare statelor membre ale Consiliului Europei. Până la data intrării sale în vigoare, ea va fi de asemenea deschisă spre semnare oricărui alt stat invitat în acest sens de Comitetul Miniștrilor. Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau aprobare vor fi depuse pe lângă Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 28

1. Prezenta Convenție-cadru va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data la care douăsprezece state membre ale Consiliului Europei își vor fi exprimat consimțământul de a fi legate de Convenția-cadru conform dispozițiilor articolului 27.

2. Pentru oricare stat membru care își exprimă ulterior consimțământul de a fi legat de Convenția-cadru, aceasta va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, acceptare sau aprobare.

Articolul 29

1. După intrarea în vigoare a prezentei Convenții-cadru și după consultarea statelor contractante, Comitetul de Miniștri al Consiliului Europei va putea invita să adere la Convenție, printr-o decizie luată cu majoritatea prevăzută de articolul 20.d din Statutul Consiliului Europei, orice stat nemembru al Consiliului Europei care, fiind invitat să semneze conform dispozițiilor articolului 27, nu a făcut-o încă, sau orice alt stat nemembru.

2. Pentru orice stat care aderă, Convenția-cadru va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data depunerii instrumentului de aderare pe lângă Secretarul General al Consiliului Europei.

Articolul 30

1. Orice stat poate, la momentul semnării sau al depunerii instrumentului său de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare, să specifice teritoriul sau teritoriile pentru care acesta asigură relațiile internaționale, cărui sau cărora i se va sau li se va aplica prezenta Convenție-cadru.

2. Orice stat poate, la oricare dată ulterioară, printr-o declarație adresată Secretarului General al Consiliului Europei, să

extindă aplicarea prezentei Convenții-cadru la oricare alt teritoriu specificat în declarație. Cu privire la acest teritoriu, Convenția-cadru va intra în vigoare în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data recepționării declarației de către Secretarul General.

3. Orice declarație făcută în virtutea celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă, în ce privește oricare teritoriu specificat printr-o astfel de declarație, prin notificare adresată Secretarului General. Retragerea devine efectivă în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de trei luni de la data recepționării, ratificării de către Secretarul General.

Articolul 31

1. Oricare parte, în orice moment, să denunțe prezenta Convenție-cadru, printr-o notificare adresată Secretarului General al Consiliului Europei.

2. Denunțarea devine efectivă în prima zi a lunii care urmează expirării unei perioade de șase luni de la data recepționării notificării de către Secretarul General.

Articolul 32

Secretarul General al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului, celorlalte state semnatare și oricărui stat care a aderat la prezenta Convenție-cadru:

- a. orice semnare;
- b. depunerea oricărui instrument de ratificare, acceptare, aprobare sau aderare;
- c. orice dată de intrare în vigoare a prezentei Convenții-cadru, în conformitate cu articolele 28, 29 și 30;
- d. orice alt act, notificare sau comunicare legate de prezenta Convenție-cadru.

Drept pentru care subsemnații, deplin autorizați în acest sens, au semnat prezenta Convenție-cadru.

Făcută la...., pe...., în franceză și engleză, cele două texte fiind egal valabile, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul General al Consiliului Europei va transmite o copie certificată conformă fiecăruia dintre statele membre ale Consiliului Europei și oricărui stat invitat să semneze sau să adere la prezenta Convenție-cadru.

RAPORTUL EXPLICATIV AL CONVENȚIEI-CADRU PENTRU PROTECȚIA MINORITĂȚILOR NAȚIONALE

ISTORIC

1. Consiliul Europei a examinat situația minorităților naționale, în mai multe rânduri, într-o perioadă întinsă pe mai mult de patruzeci de ani. Din chiar primul său an de existență (1949), Adunarea Parlamentară a recunoscut, într-un raport al Comitetului său pentru Probleme Juridice și Administrative, importanța "problemei unei mai largi protecții a drepturilor minorităților naționale". În 1961, Adunarea a recomandat includerea, în cel de-al doilea protocol adițional, a unui articol care să garanteze minorităților naționale anumite drepturi necuprinse în Convenția Europeană a Drepturilor Omului (CEDO). Aceasta din urmă nu se referă decât la apartenența la o minoritate națională în cadrul clauzei de nediscriminare prevăzute în Articolul 14. Recomandarea 285 (1961) a propus următoarea formulare pentru proiectul de articol privind protecția minorităților naționale:

"Persoanelor aparținând unei minorități naționale nu li se va refuza dreptul, în comun cu ceilalți membri ai grupului lor și în măsura în care acesta este compatibil cu ordinea publică, de a beneficia de propria cultură, de a folosi propria limbă, de a-și înființa școli și de a li se preda în limba pentru care optează, ori de a profesa și practica propria religie".

2. Comitetul de Experți, care fusese însărcinat să examineze dacă elaborarea unui astfel de protocol este posibilă și oportună, și-a suspendat activitățile pînă ce s-a ajuns la o decizie finală în cazurile lingvistice belgiene, privitoare la limba utilizată în educație (Hotărîrea Curții Europene a Drepturilor Omului din 27 iulie 1968, Seria A, Nr.6). În 1973, Comitetul a concluzionat că, din punct de vedere juridic, nu există o necesitate anume de a face din drepturile minorităților, obiectul unui nou protocol la CEDO. Cu toate acestea, experții au opinat că nu există vreun obstacol juridic major în calea adoptării unui astfel de protocol, dacă acesta ar fi considerat dezirabil pentru alte rațiuni.

3. Mai recent, Adunarea Parlamentară a recomandat Comitetului de Miniștri o serie de măsuri politice și juridice, în special redactarea unui protocol sau a unei convenții asupra drepturilor minorităților naționale. Recomandarea 1134 (1990) conține o listă de principii pe care Adunarea le-a considerat necesare protecției minorităților naționale. În octombrie 1991, Comitetul Director pentru Drepturile Omului (CDDO) a fost însărcinat să examineze,

deopotrivă din punct de vedere juridic și politic, condițiile în care Consiliul Europei ar putea întreprinde o activitate în direcția protecției minorităților naționale, ținând seama de lucrările efectuate în cadrul Conferinței pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE) și al Națiunilor Unite, precum și de activitatea în domeniul din cadrul Consiliului Europei.

4. În mai 1992, Comitetul Miniștrilor a însărcinat CDDO să examineze posibilitatea formulării unor standarde juridice specifice, privitoare la protecția minorităților naționale. În acest scop, CDDO a creat un comitet de experți (DH-MIN) căruia i s-a cerut, în cadrul mandatului stabilit în martie 1993, să propună standarde juridice specifice în acest domeniu, ținând seama de principiile complementarității activității Consiliului Europei și, respectiv, a CSCE. CDDO și DH-MIN au luat în considerare diverse texte, în special propunerea de Convenție Europeană pentru Protecția Minorităților Naționale elaborată de Comisia Europeană pentru democrație prin drept (așa-numita Comisie de la Veneția), propunerea Austriei pentru un protocol adițional la CEDO, proiectul protocolului adițional la CEDO inclus în Recomandarea 1201 (1993) a Adunării și alte propuneri. Această examinare s-a finalizat în raportul CDDO către Comitetul de Miniștri din 8 septembrie 1993, care a inclus diverse standarde juridice care ar putea fi adoptate în acest domeniu și instrumentele juridice în care acestea ar putea fi prevăzute.

5. Pasul decisiv a fost realizat la întâlnirea șefilor de Stat și de Guvern din statele membre ale Consiliului Europei (Summit-ul de la Viena din 8 și 9 octombrie 1993). Cu acest prilej, s-a convenit că minoritățile naționale, pe care avatarurile istoriei le-au stabilit în Europa, trebuie protejate și respectate, ca o contribuție la pace și stabilitate. În mod special, șefii de Stat și de Guvern au hotărât elaborarea de angajamente juridice privind protecția minorităților naționale. Anexa II a Declarației de la Viena conține următoarele instrucțiuni pentru Comitetul Miniștrilor:

- de a elabora fără întârziere o Convenție-cadru specificând principiile pe care statele contractante se angajează să le respecte, în vederea asigurării protecției minorităților naționale. Acest instrument va fi, de asemenea, deschis spre semnare statelor membre;

- de a începe activitatea de elaborare a unui protocol care să completeze Convenția Europeană a Drepturilor Omului în domeniul cultural, prin dispoziții care să garanteze drepturi individuale, în special pentru persoanele aparținând minorităților naționale.

6. Pe 4 noiembrie 1993, Comitetul Miniștrilor a creat un Comitet Ad-Hoc pentru Protecția Minorităților Naționale (CAHMIN). Mandatul său reflectă deciziile adoptate la Viena. Comitetul,

alcătuit din experți din statele membre ale Consiliului Europei, și-a început activitatea la sfârșitul lunii ianuarie 1994, cu participarea reprezentanților CDDO, ai Consiliului pentru Cooperare Culturală (CDCC), ai Comitetului Director pentru Mass-Media (CDMM) și ai Comisiei Europene pentru democrație prin drept. Au participat, de asemenea, ca observatori, Inaltul Comisar CSCE pentru Minoritățile Naționale și Comisia Comunităților Europene.

7. Pe 15 aprilie 1994, CAHMIN a înaintat un raport interimar Comitetului de Miniștri, care a fost, apoi, comunicat Adunării Parlamentare (Doc.7109). La cea de-a 94-a sesiune din luna mai 1994, Comitetul de Miniștri și-a exprimat satisfacția pentru progresul obținut potrivit mandatului decurgând din Declarația de la Viena.

8. Un anumit număr de prevederi ale Convenției-cadru necesitând un arbitraj politic, precum și cele referitoare la monitorizarea aplicării, au fost redactate de Comitetul Miniștrilor (ședința 517 bis a Delegaților Miniștrilor din 7 octombrie 1994).

9. La reuniunea sa din 10 - 14 octombrie 1994, CAHMIN a decis să înainteze proiectul Convenției-cadru Comitetului de Miniștri, care a adoptat textul la cea de-a 95-a Sesiune a Comitetului Miniștrilor din 10 noiembrie 1994. Convenția-cadru a fost deschisă spre semnare de către statele membre ale Consiliului Europei pe ... 1994.

CONSIDERAȚII GENERALE

Obiectivele Convenției-cadru

10. Convenția-cadru reprezintă primul instrument multilateral juridic constrângător consacrat protecției minorităților naționale în general. Obiectivul său este acela de a specifica principiile juridice pe care statele se angajează să le respecte în vederea asigurării protecției minorităților naționale. Consiliul Europei a răspuns, prin aceasta, apelului din Declarația de la Viena (Anexa II) pentru transformarea, în cea mai largă măsură posibilă, a angajamentelor politice, adoptate de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa (CSCE), în obligații juridice.

Abordări și concepte fundamentale

11. Datorită gamei de situații și probleme diferite care se cer soluționate, s-a optat pentru o Convenție-cadru, conținând mai ales prevederi de tip programatic, fixând obiective pe care Părțile se angajează să le urmărească. Aceste prevederi, care nu vor fi direct aplicabile, lasă statelor interesate o anumită măsură discreționară în implementarea obiectivelor pe care acestea s-au angajat să le atingă, permițându-le astfel să ia în considerare

condițiile specifice.

12. Trebuie, deopotrivă, semnalat faptul că nici o definiție a noțiunii de "minoritate națională" nu este conținută: în Convenția-cadru. S-a decis să se adopte o abordare pragmatică, bazată pe recunoașterea faptului că, în acest stadiu, este imposibil să se ajungă la o definiție aptă să întrunească sprijinul general al tuturor statelor membre ale Consiliului Europei.

13. Implementarea principiilor enunțate în prezenta Convenție-cadru se va face prin legislația națională și politici guvernamentale corespunzătoare. Ea nu implică recunoașterea drepturilor colective. Accentul este pus pe protecția persoanelor aparținând minorităților naționale, care își pot exercita drepturile în mod individual și în comun cu alții (Vezi Articolul 3, paragraful 2). În această privință, Convenția-cadru urmează abordarea textelor adoptate de alte organizații internaționale.

Structura Convenției-cadru

14. În afara preambulului, Convenția-cadru conține o parte operativă, împărțită în cinci titluri.

15. Titlul I conține prevederi care stipulează, de o manieră generală, anumite principii fundamentale, care pot servi la elucidarea celorlalte dispoziții substanțiale din Convenția-cadru.

16. Titlul II conține un catalog de principii specifice.

17. Titlul III conține prevederi referitoare la monitorizarea implementării Convenției-cadru.

18. Titlul IV conține diverse prevederi referitoare la interpretarea și aplicarea Convenției-cadru.

19. Titlul V conține clauzele finale, bazate pe clauzele finale model pentru convențiile și acordurile încheiate în cadrul Consiliului Europei.

COMENTARIUL PREVEDERILOR CONVENȚIEI-CADRU

PREAMBULUL

20. Preambulul enunță rațiunile pentru elaborarea prezentei Convenții-cadru și explică unele preocupări de bază ale autorilor săi. Cuvintele introductive indică deja că acest instrument poate fi semnat și ratificat de statele membre ale Consiliului Europei (vezi Articolul 27).

21. Preambulul se referă la obiectivul statutar al Consiliului Europei și la una dintre metodele prin care acest obiectiv trebuie

urmărit: salvagardarea și dezvoltarea drepturilor omului și libertăților fundamentale.

22. Se face, de asemenea, referire la Declarația de la Viena a șefilor de Stat și de Guvern ai statelor membre ale Consiliului Europei, document care a pus bazele prezentei Convenții-cadru (vezi și paragraful 5 de mai sus). În fapt, textul preambulului se inspiră, într-o largă măsură, din Declarație, în special din Anexa II. Același lucru este valabil și în privința opțiunii privind angajamentele incluse în Titlurile I și II ale Convenției-cadru.

23. Preambulul menționează, de o manieră neexhaustivă, trei alte surse de inspirație pentru conținutul Convenției-cadru: Convenția Europeană pentru protecția Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale (CEDO) și instrumentele Națiunilor Unite și ale CSCE, care conțin angajamente referitoare la protecția minorităților naționale.

24. Preambulul reflectă preocuparea Consiliului Europei și a statelor membre ale acestuia față de punerea în pericol a existenței minorităților naționale și se inspiră din Articolul 1, paragraful 1, al Declarației Națiunilor Unite asupra Drepturilor Persoanelor aparținând Minorităților Naționale sau Etnice, Religioase și Lingvistice (Rezoluția 47/135 adoptată de Adunarea Generală la 18 decembrie 1992).

25. Deoarece Convenția-cadru este deopotrivă deschisă statelor membre ale Consiliului Europei și în vederea asigurării unei abordări mai complete, s-a decis includerea anumitor principii din care decurg drepturi și libertăți deja garantate în CEDO și protocoalele sale adiționale (vezi, de asemenea, în legătură cu aceasta, Articolul 26 din Convenția-cadru).

26. Referirea la Convențiile și declarațiile Națiunilor Unite reamintește lucrările întreprinse pe plan universal, de pildă în cadrul Pactului relativ la Drepturile Civile și Politice (Articolul 27) și în Declarația asupra Drepturilor Persoanelor aparținând Minorităților Naționale sau Etnice, Religioase și Lingvistice. Cu toate acestea, respectiva referință nu se extinde cu privire la vreo definiție a unei minorități naționale, care ar putea fi continuată în aceste texte.

27. Referirea la angajamentele CSCE pertinente reflectă dorința exprimată în Anexa II a Declarației de la Viena de a determina Consiliul Europei să se angajeze să transforme, în măsura cea mai largă posibilă, aceste angajamente politice în obligații juridice. Documentul de la Copenhaga, înb special, a furnizat orientări pentru redactarea Convenției-cadru.

28. Penultimul paragraf din preambul enunță principalul obiectiv al Convenției-cadru: asigurarea protecției efective a minorităților naționale și a drepturilor persoanelor aparținând

acestor minorități. El subliniază, de asemenea, faptul că protecția efectivă trebuie asigurată în cadrul statului de drept, respectându-se integritatea teritorială și suveranitatea națională a statelor.

29. Scopul paragrafului ultim este de a indica faptul că dispozițiile prezentei Convenții-cadru nu sînt direct aplicabile. Aceasta nu vizează dreptul și practica Părților în materie de recepție a tratatelor internaționale în ordinea juridică internă.

TITLUL I

Articolul 1

30. Scopul principal al Articolului 1 este acela de a specifica faptul că protecția minorităților naționale, care formează o parte integrantă a protecției drepturilor omului, nu intră în domeniul rezervat al statelor. Precizarea că această protecție "face parte integrantă din protecția internațională a drepturilor omului", nu conferă în nici un fel vreo competență de interpretare a prezentei Convenții-cadru organelor instituite prin CEDO.

31. Articolul se referă la protecția minorităților naționale ca atare și la drepturile și libertățile persoanelor aparținînd unor astfel de minorități. Această distincție și diferența în formulare indică în mod clar faptul că nu se are în vedere recunoașterea de drepturi colective minorităților naționale (vezi, de asemenea, comentariul la articolul 3). Părțile recunosc, totuși, faptul că protecția unei minorități naționale poate fi obținută prin protecția drepturilor persoanelor aparținînd unei astfel de minorități.

Articolul 2

32. Acest articol enunță un set de principii guvernînd aplicarea Convenției-cadru. El se inspiră, între altele, din Declarația Națiunilor Unite asupra Principiilor de Drept Internațional privind Relațiile Amicale și Cooperarea dintre State, conform Cartei Națiunilor Unite (Rezoluția Adunării Generale 2625 (XXV) din 24 octombrie 1970). Principiile menționate în această prevedere au o natură generală, dar au relevanță aparte pentru domeniul acoperit de Convenția-cadru.

Articolul 3

Acest articol conține două principii distincte, dar legate între ele, prevăzute în două paragrafe distincte.

Paragraful 1

34. Paragraful 1 garantează, în primul rând, oricărei persoane aparținând unei minorități naționale, libertatea să aleagă dacă să fie tratată sau nu ca atare. Această dispoziție lasă fiecărei asemenea persoane opțiunea de a decide dacă dorește sau nu să beneficieze de protecția decurgând principiile Convenției-cadru.

35. Acest paragraf nu implică dreptul vreunui individ de a alege arbitrar să aparțină oricărei minorități naționale. Alegerea subiectivă a individului este inseparabil legată de criterii obiective, relevante pentru identitatea persoanei.

36. Paragraful 1 prevede, în plus, că nici un dezavantaj nu trebuie să rezulte din libera opțiune pe care o garantează, ori din exercițiul drepturilor legate de aceasta. Această prevedere are drept obiectiv să asigure că beneficiul libertății de alegere nu va face nici obiectul unor atingeri indirecte.

Paragraful 2

37. Paragraful 2 prevede că drepturile și libertățile decurgând din principiile Convenției-cadru pot fi exercitate individual sau în comun cu alții. El recunoaște, astfel, posibilitatea exercitării comune a acelor drepturi și libertăți, ceea ce este distinct de noțiunea de drepturi colective. Termenul "alții" trebuie înțeles în cel mai larg sens posibil, incluzând persoane aparținând aceleiași minorități naționale, altei minorități naționale ori majorității.

TITLUL II

Articolul 4

38. Scopul acestui articol este să asigure aplicabilitatea principiilor egalității și nediscriminării pentru persoanele aparținând minorităților naționale. Dispozițiile acestui articol trebuie interpretate în contextul prezentei Convenții-cadru.

Paragrafele 1 și 2

39. Paragraful 1 exprimă de manieră clasică cele două principii. Paragraful 2 subliniază faptul că promovarea egalității depline și efective între persoanele aparținând unei minorități naționale și cele aparținând majorității poate impune adoptarea de către Părți de măsuri speciale, care țin seama de condițiile specifice persoanelor respective. Astfel de măsuri trebuie să fie "adevrate", adică să fie în conformitate cu principiul proporționalității, pentru a evita încălcarea drepturilor altora, precum și discriminarea altora. Acest principiu impune, printre alte lucruri, ca aceste măsuri să nu fie extinse, în timp și sferă de aplicare, dincolo de ceea ce este necesar în vederea realizării

obiectivului egalității depline și efective.

40. Nici o prevedere distinctă, care să trateze în mod special principiul șanselor egale, nu a fost inclusă în Convenția-cadru. O astfel de includere nu a fost considerată necesară, din moment ce principiul este deja implicat în paragraful 2 al acestui articol. Dat fiind principiul nediscriminării enunțat în paragraful 1, aceeași abordare a fost considerată valabilă și pentru libertatea de mișcare.

Paragraful 3

41. Scopul paragrafului 3 este acela de a exprima clar faptul că măsurile la care se face referire în paragraful 2 nu trebuie considerate ca aducând atingere principiilor egalității și nediscriminării. Obiectivul său este de a asigura persoanelor aparținând minorităților naționale egalitatea efectivă cu persoanele aparținând majorității.

Articolul 5

42. Acest articol vizează, în esență, să asigure ca persoanele aparținând minorităților naționale să își poată menține și dezvolta cultura și să își poată păstra identitatea.

Paragraful 1

43. Paragraful 1 conține o obligație de a promova condițiile necesare în această privință. El enumeră documente esențiale pentru identitatea unei minorități naționale. Această dispoziție nu implică faptul că orice diferență etnică, culturală, lingvistică ori religioasă conduce necesarmente la crearea de minorități naționale (vezi, sub acest aspect, raportul întâlnirii la nivel de experți de la Geneva, din 1991, secțiunea II, paragraful 4).

44. Referința la "tradiții" nu implică aprobarea ori acceptarea unor practici contrare dreptului național sau standardelor internaționale. Practicile tradiționale își găsesc limitele în exigențele ordinii publice.

Paragraful 2

45. Scopul paragrafului 2 este acela de a proteja persoanele aparținând minorităților naționale împotriva asimilării contrare voinței lor. Acesta nu interzice asimilarea voluntară.

46. Paragraful 2 nu implică Părțile să adopte măsuri în cadrul politicii lor generale de integrare. El recunoaște, astfel, importanța coeziunii sociale și reflectă dorința, exprimată în preambul, de a vedea în diversitatea culturală o sursă, ca și un factor, nu de divizare, ci de îmbogățire a fiecărei societăți.

Articolul 6

47. Acest articol este expresia preocupărilor afirmate în Anexa II la Declarația de la Viena (Declarația și Planul de Acțiune asupra combaterii rasismului, xenofobiei, antisemitismului și intoleranței).

Paragraful 1

48. Paragraful 1 subliniază spiritul de toleranță și dialogul intercultural și indică importanța promovării, de către Părți, a respectului reciproc, înțelegerii și cooperării între toți aceia care trăiesc pe teritoriul lor. Domeniile educației, culturii și mediilor de informare sunt menționate în mod special, întrucât sunt relevante, în mod particular, pentru atingerea acestor obiective.

49. În vederea întăririi coeziunii sociale, obiectivul acestui paragraf constă, între altele, în promovarea toleranței și a dialogului intercultural, prin eliminarea barierelor dintre persoanele aparținând grupurilor etnice, culturale, lingvistice și religioase, încurajându-se organizațiile și mișcările interculturale, care caută să promoveze respectul și înțelegerea reciprocă și să integreze aceste persoane în societate, în condițiile păstrării identității lor.

Paragraful 2

50. Această dispoziție se inspiră din paragraful 40.2 al Documentului CSCE de la Copenhaga. Obligația respectivă vizează protejarea tuturor persoanelor care pot fi victime ale amenințărilor ori actelor de discriminare, ale ostilității sau violenței, indiferent de sursa unor astfel de amenințări sau acte.

Articolul 7

51. Scopul acestui articol este să garanteze respectul pentru dreptul oricărei persoane aparținând unei minorități naționale la libertățile fundamentale acolo menționate. Aceste libertăți au, desigur, natură universală, adică ele se aplică tuturor persoanelor, indiferent dacă aparțin unei minorități naționale sau nu (vezi, de exemplu, dispozițiile corespondente ale Articolelor 9, 10 și 11 din CEDO), dar ele sunt în mod particular pertinente protecției minorităților naționale. Pentru noțiunile mai sus-menționate în comentariul asupra preambulului, s-a decis includerea anumitor angajamente care figurează deja în CEDO.

52. Această prevedere poate implica pentru Părți anumite obligații pozitive pentru protejarea libertăților menționate împotriva unor încălcări care nu rezultă din acțiuni ale statului. Posibilitatea ca astfel de obligații pozitive să decurgă din CEDO a fost recunoscută de Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

53. Anumite libertăți consacrate de articolul 7 sunt dezvoltate în articolele 8 și 9.

Articolul 8

54. Acest articol conține reguli mai detaliate pentru protecția libertății religioase decât articolul 7. El combină mai multe elemente din paragrafele 32.2, 32.3 și 32.6 ale Documentului CSCE de la Copenhaga într-o singură dispoziție. Desigur, această libertate se aplică tuturor persoanelor și de ea trebuie să beneficieze și persoanele aparținând unei minorități naționale, conform articolului 4. Dată fiind importanța acestei libertăți în prezentul context, a apărut în mod special oportun să i se dea o atenție specială.

Articolul 9.

55. Acest articol conține reguli mai detaliate pentru protecția libertății de expresie decât articolul 7.

Paragraful 1

56. Prima propoziție a acestui paragraf are drept model cea de-a doua propoziție a articolului 10, paragraful 1, din CEDO. Deși propoziția se referă în special la libertatea de a primi și comunica informații și idei în limba minoritară, ea implică totodată libertatea de a primi și comunica informații și idei în limba majorității sau altele.

57. A doua propoziție a acestui paragraf conține angajamentul de a asigura că, în accesul la mijloacele de informare, nu se vor produce discriminări. Expresia "în cadrul sistemelor lor legislative" a fost inserată în vederea respectării dispozițiilor constituționale care pot limita măsura în care o Parte poate reglementa accesul la mijloacele de informare.

Paragraful 2

58 Acest paragraf are drept model cea de-a treia propoziție a articolului 10, paragraful 1, din CEDO.

59. Regimul de autorizare a întreprinderilor de radio sonor, televiziune sau cinema trebuie să fie nediscriminatoriu și să fie bazat pe criterii obiective. Includerea acestor condiții, care nu sunt expres menționate în cea de-a treia propoziție a articolului 10, paragraful 1, din CEDO, a fost considerată importantă pentru un instrument destinat să protejeze persoanele aparținând minorităților naționale.

60. Cuvintele "radio sonor", care apar deopotrivă în paragraful 3 al acestui articol, nu figurează în propoziția corespondentă din articolul 10, paragraful 1, din CEDO. Acestea nu

fac decît să reflecte terminologia modernă și nu implică nici o diferență de substanță față de articolul 10 din CEDO.

Paragraful 3

61. Prima frază a acestui paragraf, care tratează înființarea și utilizarea mijloacelor de informare scrisă, conține un angajament esențialmente negativ, în timp ce fraza a doua, formulată de o manieră mai flexibilă, pune accentul asupra unei obligații pozitive în domeniul radioului sonor și al televiziunii (de exemplu, atribuirea de frecvențe). Această distincție ține de relativa penurie a frecvențelor disponibile și de necesitatea reglementării în domeniul radiodifuziunii. Nu a fost operată o referință explicită la dreptul persoanelor aparținînd unei minorități naționale de a căuta fonduri pentru crearea de mijloace de informare, întrucît acest drept a fost considerat de la sine înțeles.

Paragraful 4

62. Acest paragraf subliniază necesitatea măsurilor speciale, destinate atît facilitării accesului persoanelor aparținînd minorităților naționale la mijloacele de informare, cît și promovării toleranței și pluralismului cultural. Expresia "măsuri adecvate" a fost utilizată pentru rațiunile indicate în comentariul articolului 4, paragraful 2, (vezi paragraful 39), unde aceasta este, de asemenea, întrebuițată. Acest paragraf completează angajamentul care figurează în ultima frază a articolului 9, paragraful 1. Măsurile vizate prin acest paragraf ar putea consta, de pildă, în alocarea de fonduri pentru difuzarea de emisiuni sau producerea de programe tratînd probleme care interesează minoritățile și/sau de natură să permită dialogul între grupuri, ori să încurajeze, sub rezerva principiului independenței editoriale, editorii și radiodifuzorii să permită minorităților naționale accesul la mijloacele lor de informare.

Articolul 10

Paragraful 1

63. Recunoașterea dreptului oricărei persoane aparținînd unei minorități naționale de a utiliza liber și fără ingerință limba sa minoritară, este deosebit de importantă. Într-adevăr, utilizarea limbii minoritare constituie pentru aceste persoane unul dintre mijloacele principale pentru afirmarea și păstrarea identității lor. Ea este deopotrivă un mijloc de exercitare a libertății de expresie pentru aceste persoane. "În public" semnifică, de exemplu, într-un loc public, în exterior, în relațiile cu autoritățile publice, care fac obiectul paragrafului 2 al acestei prevederi.

Paragraful 2

64. Această prevedere nu reglementează toate relațiile dintre indivizii aparținând unei minorități naționale și autoritățile publice. Intr-adevăr, nu sunt vizate decât autoritățile administrative. Acest din urmă termen trebuie, totuși, înțeles în sens larg, ca înglobând, de pildă, instituția ombudsman-ului. ținând seama de posibilele dificultăți de ordin financiar, administrativ, îndeosebi în domeniul militar, tehnic, legate de utilizarea limbii minoritare în raporturile dintre persoanele aparținând minorităților naționale și autoritățile administrative, această prevedere a fost formulată de o manieră foarte flexibilă, lăsând Părților o importantă marjă de apreciere.

65 Odată întrunite cele două condiții din paragraful 2, Părțile vor depune eforturi pentru asigurarea, în măsura posibilului, a utilizării unei limbi minoritare în relațiile cu autoritățile administrative. Existența unei "nevoi reale" se evaluează de către respectivul stat, pe baza unor criterii obiective. Deși statele contractante trebuie să depună toate eforturile în vederea aplicării acestui principiu, formularea " în măsura posibilului" indică faptul că diverși factori, îndeosebi resursele financiare ale părții respective, pot fi luați în considerare.

66. Obligațiile Părților referitoare la folosirea limbilor minoritare nu afectează, în nici un fel, statutul limbii sau limbilor oficiale ale țării respective. Mai mult, Convenția-cadru, în mod deliberat, nu definește "zonele locuite tradițional sau în număr substanțial de persoanele aparținând minorităților naționale". S-a considerat preferabilă adoptarea unei formulări mai flexibile, care să îngăduie luarea în considerare a condițiilor particulare fiecărei Părți. Termenul "locuite... tradițional" nu se referă la minorități istorice, ci numai la acelea care încă trăiesc în aceeași zonă geografică (vezi, de asemenea, articolul 11, paragraful 3 și articolul 14, paragraful 2).

Paragraful 3

67. Acest paragraf se bazează pe anumite prevederi conținute în articolele 5 și 6 ale Convenției Europene a Drepturilor Omului. El nu se îndepărtează de garanțiile conținute în aceste articole.

Articolul 11

Paragraful 1

68. ținând seama de implicațiile practice ale acestei obligații, prevederea este formulată în așa fel încât să permită Părților să o aplice în lumina propriilor circumstanțe particulare. De exemplu, Părțile pot folosi alfabetul limbii lor oficiale pentru scrierea numelui (numelor) unei persoane aparținând unei minorități

naționale în forma sa fonetică. Persoanele care au fost forțate să renunțe la numele lor original(e), ori al(e) căror nume a(u) fost schimbat(e) prin forță, ar trebui să aibă posibilitatea de a reveni la acesta (acestea), desigur sub rezerva abuzului de drept și schimbărilor de nume în scopuri frauduloase. Se înțelege că sistemele juridice ale Părților vor respecta, în această privință, principiile internaționale referitoare la protecția minorităților naționale.

Paragraful 2

69. Obligația din acest paragraf privește dreptul individului de a expune "în limba sa minoritară însemne, inscripții și alte informații cu caracter privat, vizibile pentru public". Aceasta nu exclude, desigur, posibilitatea de a se cere persoanelor aparținând minorităților naționale să utilizeze deopotrivă limba oficială și/sau alte limbi minoritare. Expresia "cu caracter privat" se referă la tot ceea ce nu are caracter oficial.

Paragraful 3

70. Acest articol vizează să încurajeze posibilitatea utilizării și a limbii minoritare pentru denumirile locale, pentru denumirile străzilor și alte indicații topografice destinate publicului. Statele vor putea aplica această dispoziție ținând seama de condițiile lor specifice și de sistemul lor juridic, inclusiv, atunci când este cazul, de acordurile cu alte state. În domeniul acoperit de această prevedere, se înțelege faptul că Părțile nu sunt supuse nici unui fel de obligație de a încheia acorduri cu alte state. Pe de altă parte, posibilitatea încheierii unor astfel de acorduri nu este exclusă. Este, de asemenea, înțeles că natura juridică obligatorie a acordurilor existente rămâne neschimbată. Această prevedere nu implică nici o recunoaștere oficială a denumirilor locale în limbile minoritare.

Articolul 12

71. Acest angajament vizează să promoveze, într-o perspectivă interculturală (vezi articolul 6, paragraful 1), cunoașterea culturii, a istoriei, a limbii și a religiei, deopotrivă ale minorităților naționale și ale majorității. Obiectivul este acela de a crea un climat de toleranță și de dialog, astfel după cum se menționează în preambulul Convenției-cadru și în Anexa II a Declarației de la Viena a șefilor de Stat și de Guvern. Lista conținută în cel de-al doilea paragraf nu este exhaustivă, iar cuvintele "acces la manuale școlare" includ publicarea de manuale școlare și achiziționarea lor din alte țări. Angajamentul de promovare a egalității de șanse în accesul la educație, la toate nivelele, pentru persoanele aparținând minorităților naționale reflectă o preocupare exprimată în Declarația de la Viena.

Articolul 13

Paragraful 1

72. Angajamentul Părților de a recunoaște persoanelor aparținând minorităților naționale dreptul de a crea și de a administra propriile instituții private de învățământ și de formare este formulat sub rezerva sistemului lor educativ, în special a reglementării din materia învățământului obligatoriu. Instituțiile vizate în acest paragraf vor putea fi supuse aceluiași controale ca și celelalte instituții, în special în ceea ce privește calitatea învățământului. Condițiile de învățământ odată îndeplinite, este important ca diplomele acordate să fie recunoscute oficial. Legislația națională relevantă trebuie să se bazeze pe criterii obiective și să respecte principiul nediscriminării.

Paragraful 2

73. Exercițiul dreptului vizat prin paragraful 1 nu implică nici o obligație financiară în sarcina Părții respective, dar nici nu exclude posibilitatea unei astfel de contribuții.

Articolul 14

Paragraful 1

74. Angajamentul Părților de a recunoaște oricărei persoane aparținând unei minorități naționale dreptul de a învăța limba sa minoritară privește unul dintre principalele mijloace prin care aceste persoane își pot afirma și păstra identitatea. Acest drept nu comportă nici un fel de excepție. Fără a se aduce atingere principiilor menționate în paragraful 2, acest paragraf nu implică nici o obligație pozitivă în sarcina statului.

Paragraful 2

75. Această dispoziție se referă la învățarea limbii minoritare și la instruirea în această limbă. Recunoscând posibilele dificultăți financiare, administrative și tehnice, legate de învățarea ori instruirea în limbile minoritare, această prevedere a fost formulată foarte flexibil, lăsând Părților un grad important de discreție. Obligația de a face eforturi pentru a asigura învățarea ori instruirea în limbile minoritare este supusă mai multor condiții; în special, trebuie să existe o "cerere suficientă" din partea persoanelor aparținând respectivelor minorități naționale. Formularea "în măsura posibilului" indică faptul că o astfel de instruire depinde de resursele de care dispune Partea interesată.

76. Textul omite în mod deliberat să definească termenul de "cerere suficientă", ceea ce reprezintă o formulare flexibilă, permițând Părților să țină seama de condițiile particulare ale țărilor lor. Părțile au latitudinea de a alege mijloacele și structurile pentru asigurarea unei astfel de instruirii, ținând seama de particularitățile sistemului lor educațional.

77. Alternativele la care se referă acest paragraf - "...posibilități corespunzătoare de învățare a limbii lor minoritare ori de instruire în această limbă" - nu se exclud reciproc. Chiar dacă articolul 14, paragraful 2, nu obligă statele să le înfăptuiască pe ambele, formularea nu împiedică statele Părți să asigure atât învățarea limbii minoritare, cât și instruirea în limba minoritară. Instruirea bilingvă poate reprezenta unul dintre mijloacele de realizare a obiectivului urmărit prin această prevedere. Obligația decurgând din această dispoziție ar putea fi extinsă la educația preșcolară.

Paragraful 3

78. Posibilitățile de predare a limbii minoritare sau de primire a unei educații în această limbă nu aduc atingere învățării limbii oficiale, ori instruirii în această limbă. Într-adevăr, cunoașterea limbii oficiale constituie un factor al coeziunii și integrării sociale.

79. Statele în care există mai mult decât o limbă oficială vor reglementa problemele specifice pe care le implică aplicarea acestei dispoziții.

Articolul 15

80. Acest articol solicită Părților să creeze condițiile necesare participării efective a persoanelor aparținând minorităților naționale la viața culturală, socială și economică și la treburile publice, în special la acelea care le privesc direct. El are drept obiectiv primordial să încurajeze egalitatea reală între persoanele aparținând minorităților naționale și cele care fac parte din majoritate. În vederea creării condițiilor necesare unei astfel de participări a persoanelor aparținând minorităților naționale, Părțile ar putea promova, în cadrul sistemelor lor constituționale -, între altele, următoarele măsuri:

- consultarea cu aceste persoane, prin intermediul unor proceduri corespunzătoare și, în special, prin intermediul instituțiilor reprezentative ale acestora, atunci când Părțile au în vedere adoptarea de măsuri legislative ori administrative care le-ar putea privi direct;

- implicarea acestor persoane în pregătirea, aplicarea și evaluarea planurilor și programelor de dezvoltare naționale și regionale, care le-ar putea privi direct;

- elaborarea de studii, în cooperare cu aceste persoane, pentru evaluarea impactului posibil al activităților de dezvoltare proiectare, asupra lor;
- participarea efectivă a persoanelor aparținând minorităților naționale la procesele decizionale și organele alese, la nivel național și local;
- forme descentralizate și locale de guvernare.

Articolul 16

81. Scopul acestui articol este acela de a proteja împotriva măsurilor care modifică proporțiile populației din zonele locuite de persoane aparținând minorităților naționale și care vizează restrângerea drepturilor și libertăților decurgând din prezenta Convenție-cadru. Exemple de astfel de măsuri ar putea fi exproprierea, evacuarea și expulzările, ori redesenarea granițelor administrative în vederea restrîngerii beneficiului unor astfel de drepturi și libertăți ("gerrymandering").

82. Articolul interzice numai măsurile care vizează restrîngerea drepturilor și libertăților decurgând din prezenta Convenție-cadru. S-a considerat imposibilă extinderea interdicției pentru măsuri care au drept efect restrîngerea unor astfel de drepturi și libertăți, din moment ce, uneori, astfel de măsuri pot fi pe deplin justificate și legitime. Un exemplu îl poate constitui mutarea locuitorilor unei așezări în vederea construirii unui baraj.

Articolul 17

83. Acest articol cuprinde două angajamente importante pentru menținerea și dezvoltarea culturii persoanelor aparținând unei minorități naționale și pentru păstrarea identității lor (vezi, de asemenea, articolul 5, paragraful 1). Primul paragraf tratează dreptul de a stabili și menține contacte libere și pașnice peste frontiere, în timp ce al doilea paragraf protejează dreptul de a participa la activitățile organizațiilor neguvernamentale (vezi, de asemenea, în această privință, prevederile referitoare la libertatea de întrunire și asociere din articolul 7).

84. Prevederile acestui articol se bazează, în bună măsură, pe paragrafele 32.4 și 32.6 din Documentul CSCE de la Copenhaga. Nu a fost considerată necesară includerea unei prevederi explicite asupra dreptului de a stabili și menține contacte înăuntrul teritoriului unui stat, apreciindu-se că aspectul este corespunzător acoperit prin alte dispoziții din Convenția-cadru, îndeosebi de articolul 7, în ceea ce privește libertatea de întrunire și de asociere.

Articolul 18

85. Acest articol încurajează Părțile să încheie, deosebit de instrumentele internaționale deja existente, acolo unde condițiile specifice o justifică, acorduri bilaterale și multilaterale pentru protecția minorităților naționale. Articolul stimulează, de asemenea, cooperarea transfrontalieră. După cum se subliniază în Declarația de la Viena și în a doua sa Anexă, astfel de acorduri și cooperarea respectivă sunt importante pentru promovarea toleranței, prosperității, stabilității și păcii.

Paragraful 1

86. Acordurile bilaterale și multilaterale vizate prin acest paragraf ar putea fi încheiate, de exemplu, în domeniile culturii, educației și informației.

Paragraful 2

87. Acest paragraf indică importanța cooperării transfrontaliere. Schimbul de informații și de experiență între state constituie un important instrument pentru promovarea înțelegerii și încrederii reciproce. În special, cooperarea transfrontalieră prezintă avantajul de a permite adaptarea aranjamentelor la dorințele și trebuințele respectivelor persoane.

Articolul 19

88. Acest articol prevede posibilitatea limitărilor, restricțiilor sau a derogărilor. Atunci când angajamentele incluse în prezenta Convenție-cadru au un echivalent în alte instrumente juridice internaționale, îndeosebi în CEDO, sunt permise numai limitările, restricțiile ori derogările prevăzute în acele instrumente. Atunci când angajamentele enunțate în prezenta Convenție-cadru nu au un echivalent în alte instrumente juridice internaționale, sunt permise numai acele limitări, restricții ori derogări care, fiind incluse în alte instrumente juridice internaționale, sunt pertinente respectivelor angajamente.

TITLUL III

Articolele 20

89. Persoanele aparținând minorităților naționale au obligația să respecte Constituția și celelalte legi naționale. Cu toate acestea este limpede că această trimitere la legislația națională nu îndreptățește Părțile contractante să nu respecte dispozițiile Convenției-cadru. De asemenea, persoanele care aparțin minorităților naționale trebuie să respecte drepturile celorlalți. În această privință, se face referire la situația în care persoanele aparținând unei minorități naționale sunt minoritare pe

plan național, dar majoritare într-o parte a teritoriului statului.

Articolul 21

90. Această prevedere accentuează importanța principiilor fundamentale ale dreptului internațional și precizează că protecția persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie asigurată în baza respectării acestor principii.

Articolul 22

91. Această prevedere, care se inspiră din Articolul 60 al Convenției Europene a Drepturilor Omului, exprimă principiul numit "de favoare". Ea are ca scop să asigure aplicarea textelor din legislația națională și dreptul internațional privind drepturile omului care favorizează respectarea drepturilor persoanelor aparținând minorităților naționale.

Articolul 23

92. Această prevedere privește relațiile dintre Convenția-cadru și Convenția Europeană a Drepturilor Omului la preambulul căreia face referire. Convenția-cadru nu ar putea să modifice în nici un caz garantarea drepturilor și a libertăților înscrise în Convenția Europeană a Drepturilor Omului. Dimpotrivă, drepturile și libertățile decurgând din principiile enunțate în Convenția-cadru și care își găsește reflectarea în Convenția Europeană a Drepturilor Omului trebuie interpretate în conformitate cu prevederile acesteia din urmă.

TITLUL IV

Articolele 24-26

93. Pentru a permite urmărirea aplicării Convenției-cadru, aceasta încredințează Comitetului Miniștrilor sarcina de a veghea la aplicarea Convenției-cadru de către Părțile contractante. Comitetul Miniștrilor va stabili modalitățile de participare la mecanismul de aplicare pentru Părțile care nu sunt membre ale Consiliului Europei.

94. Fiecare Parte transmite Secretarului General, periodic și ori de câte ori Comitetul Miniștrilor solicită acest lucru, o serie de informații privitoare la aplicarea Convenției-cadru. Secretarul General transmite aceste informații Comitetului Miniștrilor. Cu toate acestea, primul raport, al cărui scop este de a oferi informații complete privind măsurile legislative și de altă natură ce vor fi fost întreprinse de o Parte contractantă pentru a aplica angajamentele enunțate în Convenția-cadru, trebuie prezentat într-un termen de un an de la intrarea în vigoare a Convenției-cadru față de partea implicată. Raporturile transmise ulterior sunt destinate să completeze informațiile conținute în primul raport.

95. Pentru a asigura eficacitatea urmăririi punerii în aplicare a Convenției-cadru, aceasta prevede crearea unui Comitet Consultativ. Sarcina acestui Comitet este de a sprijini Comitetul Miniștrilor în evaluarea măsurilor luate de o Parte contractantă pentru a ști dacă aceste măsuri sunt adecvate și corespunde principiilor enunțate de Convenția-cadru.

96. Comitetul Miniștrilor îi revine sarcina să stabilească, într-un răstimp de un an de la data intrării în vigoare a Convenției-cadru, să stabilească alcătuirea și procedurile urmînd a fi folosite de Comitetul Consultativ al cărui membri trebuie să aibe o competență recunoscută în domeniul protecției minorităților naționale.

97. Urmărirea punerii în practică a acestei Convenții-cadru se va efectua, în măsura posibilului, cu respectarea principiului transparenței. Din acest punct de vedere ar fi util să se prevadă publicarea rapoarelor și a altor texte redactate în acest sens.

TITLUL V

98. Prevederile finale conținute în articolele 27-32 se întemeiază pe modelul clauzelor finale aplicabile Convențiilor și Acordurilor încheiate în cadrul Consiliului European. Nu există un articol referitor la rezerve; acestea sunt permise în măsura în care dreptul internațional o prevede. Cu excepția articolelor 27 și 29, prevederile finale nu solicită nici o remarcă specială.

Articolele 27 și 29

99. Convenția-cadru este deschisă spre semnare statelor membre ale Consiliului European și, de asemenea, la invitația Comitetului Miniștrilor, altor state. Se înțelege că aceste "alte state" sunt statele participante la Conferința (Organizația) privind Securitatea și Cooperarea în Europa. Aceste prevederi țin seama de Declarația de la Viena, conform căreia Convenția -cadru ar trebui deschisă spre semnare și statelor ne-membre (a se vedea Anexa II la Declarația la Reuniunea la vîrf a Consiliului European de la Viena).